

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Articulus VI. vtrum in Christo fuerit tristitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

Bonavent.

Guilielm.
Parisien.

Hieron.

Mag. str.
Alonf.

Hilary.

vera in ea sententia fuisse, & Bonaventura in 3. dist. 16. art. 1. q. 1. ad primum, sentit, Hilarium in dictis locis errasse, postea vero sententiam tractasse. Dicit enim, se audiuisse Guilielmum Parisensem referentem, se vidisse, & legisse librum Hilarij, in quo illam sententiam retractavit; quamquam ipse Bonaventura in hac solutione non persistat, sed alias assignet. Et mihi quidem incredibile est, Hilarium lapsum esse in hunc errorem, primo, quia a nullo antiquorum Patrum de hac re notatur, cum ad fundamenta nostrae fidei valde pertineat. Quin potius Hieronymus, tom. 1. epistola 7. ad Læram, Libros, inquit, Hilarii in offensa decurrat pede: illorum tractatibus, illorum delectetur ingenio, in quorum libris pietas fidei non vacillet. Et 3. tom. epistola 141. ad Marcellam de expositione Psalm. 126. dicit, se non audere reprehendere tantum virum, suis temporibus eruditissimum. Secundo, quia aliis locis idem Hilarius tam vere & proprie tribuit Christo hos affectus, famem, sitim, &c. sicut crucifixionem, & mortem: ut in dicto Psalm. 53. circa medium, sic inquit. Ex communi infirmitate nostra salutem est deprecatus a Patre, ut intelligeremus, naturam nostram cum ipsius infirmitate nostrae officio illi inesse. Hinc illud est, quod esuriit, dormiuit, lassatus fuit, mortuus fuit, & fleuit, & passus, & mortuus est. Et similia multa ibidem subiungit, & fere similia habet lib. 3. de Trinitate. col. 3. Natum, inquit, ex Virgine a cunis, atque infantia usque ad consummatum virum venerat, per somnum, famem, sitim, lassitudinem, lacrymas, hominem egerat: et annuum conspuendus, flagellandus, crucifigendus erat. Propterea ergo merito Divus Thomas hic sentit, Hilarium minime errasse, & ideo illius dicta interpretatur. Quod etiam faciunt alij Doctores cum Magistro in 3. distinct. 16. Alexand. Alenf. 3. part. quaest. 17. memb. 1. Primo ergo intendit Hilarius, Christum ita passum esse, ut tamen Verbum ipsum dolores, & similes affectus non senserit, cuius contrarium Arianis sentiebant, contra quos Hilarius libros de Trinitate conscripsit. Quae expositio est Bonaventurae, & aliorum, & fundari potest in verbis eiusdem Hilarij, lib. 10. de Trinitate. ubi de Arianis sic inquit, Quia ex nullis Filium creatum esse dicunt, ideo in eo doloris anxietatem, ideo ipsius passionem cum corporis passione ponunt. Et Psalm. 63. circa finem, cum dixisset, passionem fuisse a Christo assumptam, subdit, Officio quidem ipsa satisfactura poenali, non tamen poena sensu laesa patientem: non quod illa non habuerit ledendi naturam, pro ipsius passionis qualitate, sed quod doloris, divinitatis naturam non sensit. Et eundem sensum prosequitur Psalm. 138. in prima & lib. de Synodis in duodecimo Canone ex Conc. Sardicensi.

Secundo hinc vltius voluit docere Hilarius, ut hic Divus Thomas exponit, in Christo non fuisse necessitatem illam subiaccendi doloribus, contractam ex peccato: quae in nobis est: sed potius ratione vnionis illi fuisse debitum, & quasi connaturale, ne dolores sustineret, quamquam voluntarie illos assumpserit. Vnde nunquam negat Hilarius, in Christo fuisse dolorem, sed naturam doloris, id est, ex conditione sua subiectam dolori. Quod ita esse constat ex illo lib. 10. de Trinitate. a colum. 12. usque ad 22. ubi inter alia dicit in Christo fuisse affectiones sitis, famis, &c. Ita tamen inquit, ut passionum non consisteretur iniuriis. Quod exponens, addit, Quia flens, non sibi flebat, &c. Et infra. Non se necessitati corporis, sed consuetudini tribuit, habebat enim corpus, sed originis sua proprium, & non ex vitio humanae conceptionis existens. Et propterea ibidem dicit, Christum habuisse corpus talia conditionis, ut calcare posset aquas, & ingredi, clausis ianuis, & ut posset non dolere: quae omnia dicuntur de illo corpore ratione vnionis, non secundum intrinsecam, & naturalem eius constitutionem. Quod clarins exponens idem Hilarius Psalm. 68. dicit, infirmitates nostras fuisse in Christo, non naturales, sed assumptas. Et in principio Psalm. ita loquitur:

Vniuersarum humanarum passionum sorte perfunctus secundum infirmitatem nostram loquitur, & dolere ipse quidem; extra necessitatem tamen & timoris posuit, & doloris, sed in tantum quae suscepit, se accommodant. Et circa illa verba. Super dolorem vulnerum meorum addiderunt iterum repetit, Christum doluisse. Quod autem de vero dolore loquatur, atque adeo, quod non neget eam necessitatem dolendi, quae ex dispositione corporis possibilis oritur, sed eam tantum, quae est ex peccato, constat ex principio eiusdem Psalm. ubi sic ait. Infirmitatem nostram suscipiens; portansque peccata, se somno & lassitudini saepe commisit, etiam usque ad sitim, & esuritionem necessitatem. Praeter hac vero etiam interdu voluit docere Hilarius, Christum non fuisse perturbatum his passionibus, ut a. 7. iterum dicatur.

Iuxta haec vero, quae de Hilario diximus, exponenda sunt obscura verba Clementis Alexandrini, lib. 6. Stromat. fol. 134. alias pag. 301. ubi inquit, riculum esse existimare corpus Christi indiguisse cibo & potu, ut permaneret. Sancta enim, inquit, virtute continebatur, & tantum comedeat, ne phantasiae imparetur; ipse autem, ut semel dicam, imparabilis erat, quem nullus subit motus affligit, nec voluptas, nec dolor. Quae verba (si pie exponenda sunt) hunc sensum habere debent: Christi corpus diuina virtute, & ratione vnionis potuisse conservari sine cibo & potu: vsum tamen illis fuisse ad veritatem corporis comprobendam. Et simili modo potuisse ratione vnionis esse omni passione liberum, voluntarie tamen illas assumpsisse: vel certe vocat imparabile, eo sensu sumpta passione, quo significare solet affectionem sensibilem praeruentem rationem: insequentibus enim dicit participasse hanc Christi imparabilitatem, & nos debere illam imitari.

ARTICVLVS VI.

Virum in Christo fuerit tristitia.

D sextum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit tristitia. Dicitur enim 1. de Trinitate. 2. Non erit tristitia, nec turbulentia.

2. Praeterea, Proverb. 12. dicitur, Non est opus

Contristabit inustum, quicquid ei acciderit. Et huius rationem Stoici assignabant, quia nullus tristatur, nisi de amissione suorum bonorum: in istis autem non reputat bona sua, nisi in istis & virtutem, quas non potest amittere, alioquin subiceretur in istis fortune, si pro amissione bonorum fortunam tristaretur. Sed Christus fuit maxime in istis, secundum illud Hier. 23. Hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus in istis noster. Ergo in eo non fuit tristitia.

3. Praeterea, Philosophus dicit in 7. Ethic. quod omnis tristitia est malum, & fugiendum. Sed nullum malum fugiendum fuit in Christo. Ergo in Christo non fuit tristitia.

4. Praeterea, Sicut Augustinus dicit 14. de Civitate Dei, tristitia est de his, quae nobis nolentibus, accidunt. Sed nihil passus est Christus contra suam voluntatem: dicitur enim Isai. 53. Oblatus est, quia ipse voluit. Non ergo in Christo fuit tristitia.

Sed contra est, quod dicit Dominus Matth. 26. Tristis est anima mea usque ad mortem. Et Ambrosius dicit in 3. de Trinitate. Lib. 2. de Trinitate. Ut homo tristitiam habuit, suscepit enim tristitiam meam, & considerenter tristitiam nomino, qui crucem predicat.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est, delectatio diuina contemplationis, ita per dispensationem diuinae virtutis retinebatur in mente Christi, quod non derivabatur ad vires sensitiuas, ut per hoc dolor sensibilis excluderetur. Sicut autem dolor sensibilis est in appetitu sensitiuo, ita & tristitia. Sed est differentia secundum motum suum obiectum: nam obiectum & motum doloris, est laesio sensus tactus percepta: sicut, cum aliquis vulneratur. Obiectum autem

Part. 5. q. 35. art. 2.
Ar. 4. huius q. 35.
 nem (vt in secunda Parte habitum est) sicut, cum aliquis tristatur de amissione gratiae, vel pecunie. Potuit autem anima Christi interius apprehendere aliquid vt nocivum, & quantum ad se, sicut passio & mors eius fuit: & quantum ad alios, sicut peccatum discipulorum, vel etiam Iudeorum occidentium ipsum. Et ideo, sicut in Christo potuit esse verus dolor, ita potuit in eo esse vera tristitia, alio tamen modo, quam in nobis secundum illa tria, quae supra assignata sunt*, cum & immunitate de passionibus anime Christi loqueremur.

Hierony. in Matth. 26. tom. 9.
 Ad primam ergo dicendum, quod tristitia remouetur à Christo secundum passionem perfectam fuit tamen in eo inchoata secundum passionem. Vnde dicitur Matth. 26. Cœpit contristari & mœsus esse. Aliud enim est contristari, aliud incipere contristari, vt Hieronymus* ibidem dicit.

Aug. lib. 14. capit. 8. in princ. 80. 5.
 Ad secundam dicendum, quod sicut Augustinus dicit in 14. de Ciuitate Dei, pro tribus perturbationibus scilicet, cupiditate, letitia, & timore. Stochastici* eupatius, id est, bonas passiones in animo sapientis perferunt, scilicet, pro cupiditate, voluptate, pro letitia gaudium, pro metu cautionem: sed pro tristitia negauerunt esse posse aliquid in animo sapientis, quia tristitia de malo est, quod iam accidit: nullum autem malum existimant posse accidere sapienti. Et hoc ideo est, quia non credebant, aliquid esse bonum nisi honestum, quod homines bonos facit: nec aliquid esse malum nisi inhonestum, per quod homines mali fiunt. Quamuis autem honestum, sit principale hominis bonum, & inhonestum principale hominis malum (quia hæc pertinent ad ipsam rationem, quæ est principalis in homine) sunt tamen quedam secundaria hominis bona, quæ pertinent ad ipsum corpus, vel ad exteriores res corpori deservientes. Et secundum hoc potest in animo sapientis esse tristitia, quantum ad appetitum sensitiuum, secundum apprehensionem huiusmodi mali: non tamen ita, quod ista tristitia perturbet rationem. Et secundum hoc etiam intelligitur, quod non contristabitur in Christo, quicquid ei acciderit: quia, scilicet, ex nullo accidente eius ratio perturbatur. Et secundum hoc tristitia fuit in Christo secundum passionem, non autem secundum passionem.

Lib. 14. c. 9. in princ. 80. 1.
 Ad tertium dicendum, quod omnis tristitia est malum pœne, non autem est semper malum culpæ. sed solum quando ex inordinato affectu procedit. Vnde Augustinus dicit. 14. de Ciuitate Dei. Cum rectam rationem sequimur istæ affectiones, & quando, & ubi oportet, adhibentur, quis eas tunc morbidas seu vitiosas passiones audeat dicere?

Lib. 14. c. 9. in princ. 80. 1.
 Ad quartum dicendum, quod nihil prohibet, aliquid esse contrarium voluntati se, undum se, quod tamen esse volitum ratione finis, ad quem ordinatur: sicut medicina amara, non est secundum se voluta, sed solum se, undum quod ordinatur ad sanitatem. Et hoc modo moriturus Christus, & eius passio secundum se, considerata fuit inuoluntaria, & tristitiam causans, licet fuerit voluntaria in ordine ad finem, qui est redemptio humani generis.

COMMENTARIUS.

Thom. 1. 2. q. 35. art. 2.
 Sensus questionis est de tristitia sensibili, de his enim affectibus nunc agimus, vt dictum est, & aperte Diuus Thomas explicat in corpore articuli. Qui respondet, in Christo fuisse hanc tristitiam, cuius assertio de fide certa est ex Matthæi 26. & Luc. 22. & ex dictis in art. precedenti. Eam verò optime declarat D. Thom. ex duobus, primum, quia in Christo potuit esse obiectum huius tristitiæ, sicut est obiectum doloris: hoc enim obiectum, est malum aliud, quod sensibile, quod licet realiter corpus non laedat, neque exteriori sensui sentiat (hoc enim ad dolorem spectat) sensui tamen interno, seu imaginatione,

ne, vt præsens apprehenditur: in Christo autem esse potuit apprehensio huius mali, vt mortis, aut iniuriarum, vel peccatorum ipsorum hominum, &c. potuit ergo esse tristitia sensibilis, quæ ex tali obiecto naturaliter sequitur in appetitu, si modo sibi conaturali permittatur operari. Quia vero non satis est ad habendam tristitiam representatio obiecti, nisi etiam appetitus careat dispositione contraria, & repugnante ipsi tristitiæ, qualis esse posset magna delectatio: ideo addit secundo D. Thom. diuina dispensatione factum esse, vt talis dispositio non esset in appetitu Christi. Quamquam enim ex diuina cõtemplatione, quæ erat in anima Christi, reducere posset hæc delectatio in appetitum sensitiuum, diuina tamen virtute impedita est, ne dolorem, vel tristitiam sensibilem impediret: quam doctrinam docuerat D. Tho. a. præc. ad tertium, soluens difficultatem, quomodo anima Christi beata, fuerit capax doloris, & tristitiæ. Circa quam doctrinam supererat difficultas, quia ex illa videtur sequi, in voluntate Christi nullam fuisse tristitiam, quia in illa fuit summum gaudium ex diuina cõtemplatione & visione manas. Sequela patet, quia, si appetitus sensitiuus priuatus est delectatione, quæ in ipsum deriuari posset in fruitione beata, ne fieret incapax tristitiæ: ergo voluntas, in qua perse primo fuit gaudium illud beatificum, per illud effecta est omnino incapax tristitiæ. Respondet D. Th. hoc loco ea tantum docuisse, quæ ad præsentem difficultatem soluendam sufficiebant, & assignasse modum, quo euidentius cõstare poterat appetitum sensitiuum Christi fuisse capax tristitiæ: an verò alio modo potuerit voluntas esse capax tristitiæ simul cum gaudio, D. Tho. hoc loco, nec negauit, nec asseruit, quia ad rem non spectabat. Adde, D. Th. non tantum voluisse ostendere appetitum sensitiuum Christi fuisse capax tristitiæ secundum quid, seu secundum aliquam rationem: sed absolute, & simpliciter ita potuisse tristitiæ pati, vt omnis delectationis & voluptatis expertus aliquando fuerit. Quod in voluntate locum habere non potuit, quia, licet secundum aliquam rationem potuerit tristari, tamen, quia secundum potiorem, seu superiorem rationem semper fuit beata, non potuit omni gaudio priuari: appetitus a. sensitiuus simpliciter fuit in statu passibili, & caruit statu beatifico, & ideo fuit capax talis tristitiæ, quæ omnem voluptatem excluderet. Cetera, quæ ad hanc difficultatem pertinent, tractabimus infra, q. 18.

In solutione ad primum explicat D. Thomas illud Isai. 42. vbi de Christo dicitur: Non eris tristis, neque turbulenteris. Vbi Septuaginta legunt, Splendebit & non tonteretur. Quod de Christi Resurrectione dictum esse constat ex Hieronymo, Cyril. & aliis, qui eam lectionem ibi interpretantur: & ex eodem Hieronymo tom. 3. epist. 151. ad Algasiam q. 2. & Aug. lib. 20. de Ciuitate Dei. c. 17. & lib. de vnitatem Eccles. c. 7. Christus enim, licet occisus fuerit, non tamen fuit contritus, & quasi in nihilum redactus, sed statim amplius per Resurrectionem splenduit. Quod verbum in Hebræo pernegationem legitur, & ad literam verti potest, Non fumigabit. Quo verbo intelligi potest, significatum esse, ita fuisse Christum hominem per mortem extinguendum, vt tamen fumigaturus non esset, sed statim per Resurrectionem fuisse accendendum, vt singularem splendorem emitteret. Sequendo vero vulgatam lectionem, verbum illud, Non eris tristis, exponendum est ex illo Proverbiorum 12. Iustus, quidquid ei acciderit, non contristabitur eum. Non enim est sensus, nullam tristitiam illum esse sensurum, hoc enim ad iustitiam non pertinet: sed quod tristitia non dominabitur ei, nec pacem, vel tranquillitatem anime eius immutabit, vt Hieronymus ibi exponit. Et hæc sufficiunt etiam de solutionibus ad 2. & 3. Quod verò in solutione ad quartum D. Thom. attigit, quomodo aliquid malum potuerit esse Christo inno-

Obiectio

Responsio

Hieronymus

Cyrillus

Hieronymus

Augustinus

Proverbia

Hieronymus

inuoluntarium, ut inde tristitia oriretur, tractabitur latius, q. 18. nunc satis est, potuisse accidere Christo aliquod malum contra naturalem affectum appetitus, ut inde tristitia, de qua loquimur, nasci potuerit.

ARTICVLVS VII.

Verum in Christo fuerit timor.

96
Sup. q. 7. a.
6 Et 3 d. 15.
9. 2. a. 2. q. 3.

Lib. 10 in 2.
fo. ap. m. l.

Lib. 2. R. 6.
cap. 5. ca. 1a
m. d. m. d.

Lib. 3. Orih.
p. 6. 23.

Hieron. in 26.
Matth. 26.
m. 26.

Obiectio ex
D. h. o. &
Arist.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit timor. Dicitur enim Proverb. 28. Iustus quasi leo confidens, absque errore erit. Sed Christus fuit maximè iustus. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

2. Præterea, Hilarius dicit. 10. de Trinitat. * Interrogo eos, qui hoc ita existimant, an ratione subsistat, ut mori timeant, qui omnem ab Apostolis mortis timorem expellens, ad gloriam eos sit martyrii adhortatus. Non ergo in Christo rationabile est fuisse timorem.

3. Præterea, Timor non videtur esse nisi de malo, quod non potest homo vitare. Sed Christus poterat vitare, & malum penæ, quod passus est, & malum culpa, quod aliis accidit. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

Sed contra est, quod dicitur Marc. 14. Cæpit Iesus pauere & tædere.

a. Respondeo dicendum, quod sicut tristitia causatur ex apprehensione mali presentis, ita timor causatur ex apprehensione mali futuri. Apprehensio autem mali futuri si omnimodam certitudinem habeat, non inducit timorem: unde Philosophus dicit in 2. Rhetor. * quod timor non est, nisi ubi est aliqua spes euadendi. Nam, quando nulla spes est euadendi, apprehenditur malum ut presens, & sic magis causat tristitiam, quam timorem.

b. Sic ergo timor potest considerari, quantum ad duo. Vno modo, quantum ad hoc, quod appetitus sensitiuus naturaliter refugit corporis lesionem: & per tristitiam si sit presens, & per timorem, si sit futura. Et hoc modo timor fuit in Christo, sicut & tristitia. Alio modo potest considerari secundum incertitudinem futuri euentus: sicut, quando nocte timemus ex aliquo sonitu, quasi ignorantes, quid hoc sit. Et quantum ad hoc timor non fuit in Christo, ut Damasc. 7. dicit in 3. lib.

Ad primum ergo dicendum, quod iustus dicitur esse absque terrore, secundum quod terror importat perfectam passionem, uertentem hominem ab eo, quod est rationis. Et sic timor non fuit in Christo, sed solum secundum passionem. Et ideo dicitur, quod Iesus cæpit tædere & pauere, quasi secundum passionem, ut Hier. exponit.

Ad secundum dicendum, quod Hilarius eo modo à Christo excludit timorem, quo excludit tristitiam, scilicet, quoad necessitatem timendi. Sed tamen, ad comprobendam ueritatem humane nature, uoluntarie timorem assumpsit, sicut etiam & tristitiam.

Ad tertium dicendum, quod, licet Christus potuerit vitare mala futura secundum uirtutem diuinitatis, erant tamen inuitabilia, uel non de facili uitabilia, secundum infirmitatem carnis.

COMMENTARIVS.

Resolutio Diui Thomæ subobscura est, vix enim colligi ex litera potest, quid simpliciter firmet, uel neget: nam in principio articuli cum Aristotele docet, de ratione timoris esse incertitudinem futuri mali: deinde uero subdit, in Christo non fuisse timorem secundum incertitudinem futuri euentus, ex quo uidetur absolute sequi, in Christo non fuisse timorem. Addit uero nihilominus, in Christo fuisse amorem quoad fugam mali futuri, quam fugam à tristitia distinguit, quæ est de malo presentis: in quo significat, illam esse uerum timorem, quamuis hoc uideatur principio articuli repugnare.

AD Dicendum tamen est, simpliciter & absolute in Christo fuisse uerum & proprium sensibilem timorem: & hanc existimo esse mentem D. Thomæ hic, & communem sententiam Theologorum in 3. dist. 15. quæ satis conuincitur ex illo Marc. 14. Cæpit pauere, & tædere. Quod cum proprietate intelligendum est, & maxime potest esse uerum de timore sensibili præsertim, cum statim addatur, Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Quod uero cum proprietate hoc sit intelligendum, constat ex generali regula exponendi Scripturam proprie, & præsertim in historiarum narratione, ubi maxime seruari solet uerborum proprietates, cum hoc sine incommodo fieri possit: alias nihil firmum aut certum esse posset in his, quæ de passionibus Christi narrantur, ut recte dixit Augustinus circa illud Psalm. 93. Quoad quæ iustitia conuertatur in iudicium. Et ideo sancti Patres ita de hoc timore Christi senserunt, ut constat ex Cyril. lib. 4. in Ioan. cap. 1. cum enim dixisset, Verbum nihil timere, subdit: Caro autem factum permittit carni suæ, ut propria patitur: & ideo tanquam uerus homo, mortem in ianuam existentem per timebat. Idem fere Chrysost. hom. 24. in Matth. & Damasc. lib. 3. de fide, ca. 23. referens Athanasium, qui hoc habet lib. de Incarnatione, idem Leo Pap. ser. 7. de passione Domini, & Cyr. ser. de passio. Ambr. lib. 2. de fide, ca. 3. Ratio uero est, quia hic affectus est naturalis homini passibili, cui imminet aliquod malum, & est innoxius, & penalis, & accommodatus ad uarietatem naturæ, & penæ demonstrandum: non est ergo, cur assumi non poterit, & debuerit.

Ad obiectionem autem factam ex corpore articuli Diui Thomæ, respondet Caietanus, aliud esse loqui de Christo simpliciter, aliud uero secundum quid, id est, secundum inferiorem portionem: in Christo enim simpliciter non potuit esse incertitudo futuri euentus, quia saltem per rationem superiorem, omnia sciebat: tamen in parte inferiori, seu cogitativa potuit esse apprehensio mali futuri, abstrahendo ab hac certitudine, quia potuit ratio superior non communicare illam inferiori: & ita, licet in Christo simpliciter & absolute non potuerit esse timor, quoad incertitudinem euentus: tamen in portione inferiori Christi potuit esse huiusmodi timor, quod satis est, ut in eo fuerit uerus timor sensibilis: quam sententiam uidetur prius docuisse Ricard. in 3. distinctione 15. articulo tertio, quaestione 4. ad quartum. Sed hæc responsio in primis aliena est a sensu Diui Thomæ, aperte enim hic loquitur de appetitu sensitiuo, ut patet, tum ex art. 4. & sequentibus, tum quia expresse in litera ita dicit. Timor potest considerari quantum ad duo, uno modo quantum ad hoc, quod appetitus sensitiuus naturaliter refugit corporis lesionem, & unde in utroque membro suæ distinctionis, euidenter loquitur de Christo secundum eandem rationem, & potentiam. Deinde hi autores uidentur supponere, in Christi uoluntate non esse timorem, sed tantum in appetitu sensitiuo, quod falsum esse ostendam infra, quaestione 18. Quod si fortasse ipsa uoluntate distinguant portionem superiorem, & inferiorem: & in hac dicant fuisse timorem, non in illa, redire eadem difficultas, quia uoluntas non mouetur nisi à iudicio intellectus, in intellectu autem Christi nullum fuit iudicium nisi certum, & infallibile, ut supra ostendi: cum ergo iudicabat, mortem sibi imminere, iudicium illud erat omnino certum, præsertim, quia ex scientia infusa procedebat. Unde sit tertio, etiam in cogitativa facultate animæ Christi non satis intelligi illam apprehensionem mali futuri, cum abstractione à certitudine, quia cogitativa non apprehendebat, uel iudicabat de futuro malo, nisi ex communicatione & consortio intellectus: sed, ut ex dictis patet, illa cognitio existens in cogitativa oriri non poterat, nisi ex certo iudicio intellectus: ergo non poterat esse nisi certa eo modo, quo